

УДК 324:342.8 (438)+(437.6)+(477)

Василь Марчук

ВИБОРЧА СИСТЕМА В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПОЛЬЩІ ТА СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ (ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ)

У статті на прикладі порівняння виборчого законодавства Польщі та Словацької Республіки досліджуються моделі їх виборчих систем. Аргументовано доводиться вплив виборчих систем на демократизацію моделей місцевого самоврядування

Ключові слова: виборча система, Виборчий кодекс, місцеве самоврядування, децентралізація

Якісна організація влади на місцях перетворилася на ресурс та рушій політики євроінтеграції України, а система виборів органів місцевого самоврядування є універсальним демократичним способом реорганізації системи місцевої влади, селектором регіональної політичної еліти. Вона покликана вирішити проблему обрання представників певної територіальної одиниці, через яких можуть вирішуватися основні питання місцевого життя. Саме тому від її якості, прозорості, прогресивності залежить процес демократизації, який розпочався у державах пострадянського табору наприкінці 1980-х рр. Відтак, перед країною постало завдання вибору оптимальної моделі місцевого самоврядування та процедури формування органів самоврядування й обрання їхнього керівництва, створення механізмів децентралізації влади, розширення можливостей для участі інститутів громадянського суспільства у функціонуванні органів місцевого самоврядування.

Роль системи місцевого самоврядування у процесах демократизації суспільства досліджували М. Гуннарссон, Г. Колодко, Е. Маркузен, М. Рассет, Ф. Бродель, Н. Вігеланд стверджують, що регіон перетворюється на потужний чинник впливу на формування системи сучасних міжнародних відносин. Проблеми, пов'язані з необхідністю розбудови демократичного політичного режиму та шляхи подолання перешкод, в тому числі в виборчому процесі, аналізуються В. Бакіровим, В. Бортніковим, О. Вишняком, А. Гальчинським, М. Кармазіною, С. Конончук, О. Новаковою, Г. Щедровою. Перешкоди неінституціонального характеру, що приводять до затримки реалізації курсу на євроінтеграцію, вивчаються В. Денисенком, П. Гайдуцьким, Г. Луцишин, А. Колодій, А. Костенко, В. Крисаченком, А. Круглашовим, Л. Нагорною, Н. Пашиною, С. Римаренком, М. Степиком, Л. Угрин, С. Федуняком.

Метою статті є дослідження виборчої системи в контексті демократизації місцевого самоврядування Польщі та Словацької Республіки.

В основі регіоналізації лежать дві основні причини: по-перше, можливість отримання певних переваг від економічного співробітництва між країнами регіону, по-друге, передумови політичного характеру, які також сприяють появі синергетичного ефекту від об'єднання.

До прикладу, сучасного вигляду система місцевих виборів в Польщі набула у 2011 р., коли було прийнято Виборчий кодекс, який містить правові норми, що регламентують політичну участь громадян, яка визнається суверенною, від національного до місцевого рівнів. До його прийняття в республіці декілька разів

відбувалася зміна виборчого законодавства, що була спрямована на забезпечення демократичності виборів та покликана сприяти децентралізаційним реформам.

Перший закон – «Виборче положення до рад гмін», який регламентував місцеві вибори в сучасній Польщі, було прийнято Сеймом 8 березня 1990 р. [1]. Це був перший правовий акт, що визначав засади та порядок виборів депутатів до рад гмін на засадах демократичного виборчого процесу. Закон декларував загальні, рівні, безпосередні, вільні вибори при таємному голосуванні. Активне та пасивне виборче право характеризувалося такими рисами: право обирати мав громадянин, якому на день виборів виповнилось 18 років; з пропозиції Сенату було надано право обирати також особам, які не мали польського громадянства і не були громадянами інших держав, якщо вони не менше 2 років постійно проживали на території Польщі (у наступних законах цю норму було вилучено) [1].

Закон передбачав таку систему виборів органів місцевого самоврядування: вибори у територіальних одиницях з населенням менше 40 тис. жителів проводяться за мажоритарною системою відносної більшості із голосуванням у один тур у одномандатних округах; у населених пунктах із кількістю жителів понад 40 тис. осіб запроваджувалася пропорційна система у багатомандатних округах.

Передбачалося, що вибори повинні відбуватися не пізніше, ніж за місяць до закінчення терміну повноважень рад; день виборів призначався Головою Ради Міністрів. Окремим законом «Про територіальне самоврядування» регулювалася кількість депутатів, які мали бути обраними: 15 – в гмінах з населенням до 4 тис. жителів; 18 – в гмінах до 7 тис. жителів; 20 – в гмінах до 10 тис. жителів; 22 – в гмінах до 15 тис. жителів; 24 – в гмінах до 20 тис. жителів; 28 – в гмінах до 40 тис. жителів; 32 – в гмінах до 60 тис. жителів; 36 – в гмінах до 80 тис. жителів; 40 – в гмінах до 100 тис. жителів; 45 – в гмінах до 200 тис. жителів; і далі по 5 депутатів на кожних 100 тис. жителів, але не більше ніж 100 депутатів [2].

Точну кількість депутатів, які повинні були бути обраними, оголошував, спираючись на закон, воєводський виборчий комісар за пропозицією воєводи не пізніше, ніж за 50 днів до виборів.

У цілому, аналізуючи цей закон, необхідно відзначити, що він сформулював виборчу систему новітнього зразка; визначив основних акторів виборчого процесу, їхні повноваження; деталізував технічну складову, яка послідовно регламентувала етапи проведення виборів; залучав до виборчого процесу нові інституції – Генерального виборчого комісара і воєводських виборчих комісарів. Серед недоліків можна назвати відсутність регламентації перебігу виборчої кампанії; неунормованість правил проведення передвиборної агітації; відсутність санкцій за порушення правил виборчого процесу; нечітко прописаний механізм фінансування та фінансової звітності учасників виборів тощо. Проте саме його застосування дозволило провести 27 травня 1990 р. перші демократичні вибори до органів місцевого самоврядування в Польщі.

У 95 % випадків місцеві ради формувалися за допомогою мажоритарної системи. Таким чином, було обрано близько 90 % депутатів. Лише у 110 містах, населення яких становило понад 40 тис. мешканців, використовувалася пропорційна система [3, с. 63].

Для проведення наступних виборів депутати парламенту намагалися ухвалити новий закон, який би запровадив застосування пропорційної системи в населених пунктах від 15 тис. осіб, проте Сейм не подолав вето президента. Внаслідок чого місцеві вибори 19 червня 1994 р. відбулися відповідно до норм аналізованого закону із внесеними до нього змінами: воєводські виборчі комісари отримали постійний статус і їхні повноваження закінчувалися відповідно до закону за 6 місяців до завершення

строку повноважень рад; були змінені засади доповнення складу гміни після втрати мандата депутата; надано можливість радам гмін відмовитись від проведення додаткових виборів протягом трьох місяців з дня підтвердження закінчення мандата, якщо склад гміни зменшився не більше ніж на 1/5; протягом півтора року після ухвалення цього положення 307 рад гмін прийняло рішення про непроведення додаткових виборів відносно 350 втрачених мандатів; якщо у виборчому окрузі висунений один кандидат на депутата, то голосування не проводиться; можливість проведення додаткових виборів депутатів, які вибрані в багатомандатному окрузі, якщо в цьому окрузі неможливе заміщення втраченого мандата кандидатом з цього ж списку, який у виборах отримав почергово найбільшу кількість голосів [4].

Після тривалих дискусій та консультацій 16 липня 1998 р. було прийнято новий закон «Виборче положення до рад гмін, рад повітів і сеймиків воєводств», який визначив процедуру проведення місцевих виборів у 1998, 2002, 2006 і 2010 рр. Погоджуючись із М. Лендзел, відзначимо, що такий довгий та дискусійний шлях прийняття виборчих законів пов'язаний із намагання еліт не стільки створити середовище, у якому гарантувалося б проведення чесних і вільних виборів, скільки сформувати дизайн бажаних для правлячих політичних сил умов та правил [5, с. 245].

У виборчому законі 1998 р. у гмінах було збережено мажоритарну систему відносної більшості, проте вона використовувалася у населених пунктах із кількістю жителів до 20 тис. осіб. Голосування за цією системою проводилося в багатомандатному окрузі за кандидатів, включених до відкритого виборчого списку. У 2006 р. цей виборчий поріг запроваджено в усіх гмінах із чисельністю населення більшою, ніж 20 тис., а для списків об'єднаних політичних сил його було визначено на рівнях: 10 % – для гмін і повітів та 15 % – для воєводств [6, с. 8]. Інновацією закону стало запровадження інституту виборчих комітетів, які могли бути створені політичними партіями та їхніми коаліціями; асоціаціями та громадськими організаціями; виборцями у кількості щонайменше п'ять осіб. Виборчий комітет отримував право на формування одного списку кандидатів. У 2002 р. в рамках внесення змін до закону було запроваджено застосування мажоритарної системи абсолютної більшості на виборах війтів, бурмістрів і президентів міст.

5 січня 2011 р. набрав чинності Виборчий кодекс, який об'єднав усе виборче законодавство країни. Кодифікація виборчого законодавства мала на меті створити єдиний, правовий акт, який, з одного боку, враховував специфіку усіх видів виборів, що проходять на території країни (президентські, парламентські, місцеві, до Європейського парламенту), а з іншого – призвів до уніфікації виборчого процесу, організаційних, технічних, фінансових аспектів виборчої кампанії. Відповідно до положень Виборчого кодексу, одномандатні виборчі округи з системою більшості були впроваджені на місцевих виборах у всіх гмінах, незважаючи на кількість жителів, за винятком міст з правами повітів (де застосовуються пропорційні вибори). Впроваджена зміна у виборчій системі призвела до того, що 70 % виборців віддають свій голос в одномандатних округах, поділ і кордони яких визначають гміни. Вибори до ради повіту та до сеймиків воєводств проводяться за пропорційною системою із 5 % бар'єром, підрахунок голосів ведеться методом д'Ондта. Не змінилася система виборів війтів, бурмістрів і президентів міст – мажоритарна система абсолютної більшості, яка передбачає проведення другого туру у випадку, коли жоден із кандидатів не отримає 50 % + 1 голос [7]. Новацією кодексу стало запровадження статевих квот. Відповідно до кодексу, у списку кандидатів на виборах до рад гмін кількість жінок, як і кількість чоловіків, не може бути меншою за 35 %. Така регуляція стосується виборів до рад повітів та сеймиків воєводств. Законодавець прийняв рішення, відповідно до якого

відмовляють у реєстрації списку у випадку порушення виборчої квоти. Ефективність прийнятої конструкції значно знижує факт, що не передбачене обов'язкове почергове розміщення жінок і чоловіків у списку, що може призвести до того, що жінки, хоч і присутні в списку у значній кількості, опиняться на останніх місцях списку, що ускладнює отримання мандату [8].

Тривалий пошук оптимальної виборчої моделі, детальна регламентація виборчого процесу, прозорості призвели до формування ефективної, стабільно діючої виборчої системи в Польщі. У щорічному звіті Nations in Transit – 2015 експерти правозахисної організації Freedom House високо оцінили рівень організації виборчого процесу та визнали систему однією із найбільш демократичних. Протягом останніх десяти років Польща демонструє стабільно високі показники укріплення демократичних традицій [9, с. 477].

Від 29 травня 2014 р. виборчий процес у Словаччійській Республіці також регламентується Виборчим кодексом. До його прийняття вибори до різних органів влади відбувалися за різними нормативними актами. До прикладу, Конституція Словаччійської Республіки від 1 вересня 1992 р. як Основний закон держави закріплює основні права громадян, декларує основні принципи виборчого права, загальні принципи проведення парламентських, президентських, місцевих виборів. Зокрема, у ст. 69 закріплюється, що «муніципальні ради складаються з муніципальних депутатів. Депутати обираються на 4-річний період громадянами, які постійно проживають на території відповідних муніципалітетів. Вибори муніципальних депутатів проводяться шляхом таємного голосування на основі загального, рівного і прямого виборчого права» [10]. Таким чином, Конституція у загальному вигляді визначає порядок організації та проведення різних виборів.

Також вибори до парламенту Словаччини регулювалися Законом про вибори до Національної ради, а після втрати ним чинності – Законом про вибори до Національної ради Словаччійської Республіки. Процедуру виборів Президента республіки регламентував Закон про порядок виборів Президента Словаччійської Республіки (1999 р.), який включав не тільки норми щодо інституту виборів глави держави, але також і механізм його відкликання шляхом всенародного голосування. Закон про вибори до Європарламенту (2003 р.) регулює порядок організації та проведення виборів представників від Словаччини до Європарламенту. Закон про вибори крайових органів місцевого самоврядування і поправки до Цивільно-процесуального кодексу № 303/2001 від 4 липня 2001 р. регламентував вибори органів місцевого самоврядування територіальної одиниці вищого рівня – краю. Мова в даному Законі йде про підготовку, організацію та проведення виборів, по-перше, крайових рад, що виконують представницьку функцію відповідного краю, по-друге, керівника (глави) краю, що здійснює виконавчу владу в краї. Закон про місцеві вибори від 28 серпня 1990 р. присвячений організації виборів органів місцевого самоврядування територіальної одиниці нижчого рівня, а саме: муніципальних рад і мерів.

До інших законів, які побічно регулюють виборчий процес, можна віднести Закон про обмеження рекламних витрат політичних партій напередодні виборів до Національної ради Словаччійської Республіки, Закон про політичні партії і рухи, Закон про мовлення і ретрансмісію, Закон про пресу, Кримінальний кодекс [11, с. 158-164].

Муніципальні вибори, як і інші вибори в країні, здійснюються на основі загального рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні. Активне і пасивне виборче право належить громадянам, які постійно проживають на території відповідного муніципалітету, які досягли віку 18 років. Віковий ценз для пасивного виборчого права на виборах мера встановлений на рівні 25 років.

Для обрання депутатів муніципальних рад територія муніципалітету являє собою єдиний багатомандатний виборчий округ, а для обрання мера – єдиний одномандатний виборчий округ. Кількість депутатів муніципальної ради встановлюється безпосередньо муніципальною радою і підлягає опублікуванню не пізніше ніж за 65 днів до дня голосування. У муніципалітетах, де проживають національні меншини та представники етнічних груп, ці верстви населення повинні бути представлені в муніципальній раді пропорційно чисельності національних меншин та етнічних груп, що проживають на території відповідного муніципалітету.

На відміну від Польщі, на муніципальних виборах в Словаччині передбачено два способи висування кандидатів: висування політичними партіями; самовисування (для участі у виборах на посаду мера) – у такому випадку самовисуванець повинен зібрати на свою підтримку підписи не менше 10 % виборців, які постійно проживають на території муніципалітету, від якого він збирається балотуватися.

На муніципальних виборах застосовується мажоритарна виборча система, яка передбачає, що обраними вважаються ті кандидати, які дістали найбільшу кількість дійсних преференційних голосів виборців у відповідному виборчому окрузі. У разі якщо кілька кандидатів від однієї політичної партії чи коаліції в одному і тому ж виборчому окрузі набрали однакову кількість голосів виборців, обраним вважатиметься той кандидат, який у списку даної партії стоїть вище інших кандидатів. Перші в історії Словаччини вибори до органів крайового самоврядування відбулися у 2001 р. Це було зумовлено новою територіальною організацією країни, яка передбачала поділ Словаччини на 8 країв. Закон про вибори крайових органів місцевого самоврядування від 4 липня 2001 р. передбачає таку кількість депутатів від кожного краю.

Порядок організації виборчого процесу дублює процедуру проведення муніципальних виборів. Активне і пасивне виборче право належить громадянам, які постійно проживають на території відповідного муніципалітету, які досягли віку 18 років. Віковий ценз для пасивного виборчого права на крайових виборах становить 25 років.

Вибори призначаються Головою Національної ради Словацької Республіки не пізніше ніж за 90 днів до дня голосування. На відміну від інших видів виборів (парламентських, президентських, до Європарламенту) систему виборчих комісій на місцевих виборах в країні утворюють такі виборчі комісії: Центральна виборча комісія (ЦВК); крайові виборчі комісії; окружні виборчі комісії; дільничні виборчі комісії.

Висування кандидатів на виборах в крайові поради та на посаду керівника краю може здійснюватися: політичними партіями та самостійно незалежними кандидатами (при цьому самовисуванець на виборах до крайової ради повинен зібрати на свою підтримку підписи не менше 400 виборців, що проживають у відповідному виборчому окрузі, від якого незалежний кандидат планує балотуватися, а на виборах керівника краю – підписи не менше 1000 виборців, що проживають у відповідному виборчому окрузі) [12].

Вибори проводяться один раз на чотири роки, починаючи з 2001 р., підрахунок голосів відбувається за такою мажоритарною системою, яка використовується на виборах муніципальних рад. На виборах керівника краю обраним вважатиметься той кандидат, який набере абсолютну більшість голосів виборців. Якщо жоден з кандидатів не набере абсолютної більшості голосів виборців, то через 14 днів проводиться другий тур, в якому беруть участь два кандидати, що набрали в першому турі найбільшу кількість голосів виборців. У другому турі обраним вважається кандидат, набрав найбільшу кількість голосів виборців. У разі рівності набраних обома кандидатами голосів виборців Голова Національної ради призначає нові вибори глави краю. Усі

вибори, які відбулися у Словаччині на сьогодні регламентувалися аналізованим законодавством. У 2013 р. релевантні політичні партії країни ініціювали розгляд проекту Виборчого кодексу, який узгоджував виборчі процедури по усіх видах виборів. Адже до цього існувала правова колізія щодо термінологічної неузгодженості, яка зустрічалася при аналізі виборчого законодавства, різнилися генеральні правила проведення виборчої кампанії та її фінансування. Виборчий кодекс 180/2014 був прийнятий разом із новим Законом про передвиборну кампанію 29 травня 2014 р. і в силу вступає лише у другому півріччі 2015 р.

На думку словацького експерта Я. Казаз, важливо, що новий Кодекс істотно не змінив існуючих виборчих систем, а лише уніфікував процесуальні аспекти виборів. Найбільша новинка полягає у створенні постійної комісії для спостереження за виборами, політичними партіями і фінансовим супроводом кампаній. Закон не вводить альтернативні методи голосування (через Інтернет або у посольствах), який би звільнив велику кількість словацьких громадян, що проживають або подорожують за кордоном повертатися, щоб проголосувати. Голосування шляхом використання поштового зв'язку було дозволено тільки на парламентських виборах та референдумах [13, с. 5].

Аналізуючи ефективність виборчої системи Словаччини, експерти Freedom House відмічають, що прийняті зміни спрямовані на консолідацію виборчих правил. Загалом, на муніципальних виборах 2014 р. громадяни віддали перевагу партії Смер (Smer-SD) (вона збільшила свою перевагу у 847 муніципалітетах проти 599 після виборів 2010 р.), а також незалежним кандидатам. Рівень членства у політичних партіях залишається низьким, а сильні позиції незалежних кандидатів у поєднанні з триваючим розколом правих партій, свідчать про триваючу фрагментації партійної системи.

Таким чином, виборча система у поєднанні з діючою децентралізаційною реформою в цілому забезпечує високий ступінь демократичності місцевого самоврядування.

На нашу думку, ефективність виборчої системи залежить не тільки від ретельної законодавчої регламентації виборчих процедур, але й від його реального втілення на практиці. Останнє, зокрема, визначається (окрім типу політичного режиму, політичної культури, рівня політичної свідомості, економічної ситуації), у тому числі і рівнем корупції в країні. За даними Transparency International, у 2014 р. найнижчий рівень корупції має Польща (35 місце у загальносвітовому рейтингу, покращивши свої позиції порівняно з 2012 р. на шість позицій), потім Словаччина (39 позиція, падіння на два пункти).

Дещо інші оцінки рівня корупції зроблено експертами Freedom House. За шкалою від 1 (найкращий показник) до семи (найгірший показник) країни отримали такі бали: Польща по 3,5, Словаччина по 3,75 [16]. Таким чином, найбільший прогрес демонструє саме Польща, яка у сукупності із рейтингами місцевого самоврядування та виборчих систем, має добрі показники демократичного розвитку в регіоні.

Проведений аналіз виборчих систем дозволяє зробити висновок, що їхня стабільність позитивно впливає на ефективність та сталість функціонування органів місцевого самоврядування. Досліджувані країни (Польща та Словаччина) запровадили Виборчі кодекси, що дозволило уніфікувати виборчі процедури під час усіх видів виборів.

1. Ustawa O samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCMQFjABahUKEwiV8tyd_PTIAhUIZ3IKHcuGBIA&url=http%3A%2F%2Fisap.sejm.gov.pl%2FDownload%3Fid%3DWDU19900160095%26type%3D3&usg=AFQjCNEVfFn3qyrIj7HWb7ZR5keM6ug4FQ&sig2=v1cOPUwsCsalli9IsOqZVw (дата звернення: 13.09.2019)

2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. O samorządzie terytorialnym. *Dziennik Ustaw*. 1990. № 16. poz. 95.
3. Слободян Т. З. Трансформація виборчої системи до органів місцевого самоврядування в Республіці Польща : дис. ... канд.. політ. наук : 23.00.02/ Івано-Франківськ, 2011. 196 с.
4. Ustawa z dnia 20 marca 1998 r. O zmianie ustawy. Ordynacja wyborcza do rad gmin. *Dziennik Ustaw*. 1998. № 50. poz. 311.
5. Лендбел М. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи: монографія. Ужгород: Мистецька лінія, 2011. 688 с.
6. Байрак С. О. Удосконалення законодавства Республіки Польща про місцеві вибори як передумова демократизації політичної участі (1990–2010 рр.). *Економічний часопис – XXI*. 2013. № 3-4. С. 7–9.
7. Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. *Kodeks wyborczy*. Kancelaria Sejmu, 2015. 244 s.
8. Потапович С. Польський досвід в організації виборів до органів місцевого самоврядування. Матеріали конференції «Реформування законодавства про місцеві вибори: проблеми та шляхи вирішення», 27 лютого 2015 р. URL: <http://www.cvu.org.ua/> (дата звернення: 19.09.2019)
9. Arak P. Poland. Nations in Transit. Democracy on the Defensive in Europe and Eurasia. 2015. P. 477–502.
10. Constitution of the Slovak Republic *Súdna rada Slovenskej republiky*. URL:http://www.sudnarada.gov.sk/data/files/527_constitution-of-the-slovak-republic.pdf (дата звернення: 17.09.2019)
11. Современные избирательные системы. Вып. 9 : Индонезия, Словакия, Филиппины, Хорватия / Л. М. Ефимова, И. А. Ракитская, А. Г. Орлов, К. А. Половченко ; [науч. ред. А. В. Иванченко, В. И. Лафитский]. М. : РЦИОИТ, 2014. 512 с.
12. Zákon Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. URL: <http://www.minv.sk/?volby-oso&subor=28297> (дата звернення: 17.09.2019)
13. Kazaz J. Access to Electoral Rights. Slovakia San Domenico di Fiesole: EUDO Citizenship Observatory, 2014. 20 p.
14. Zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. Předpis č. 491/2001 Sb. *Zákony online*. URL: <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-o-volbach-do-zastupitelstev-obci-a-o-zmene-nekterych-zakonu/> (дата звернення: 20.09.2019)
15. Horzinková E. Základy organizace veřejné správy v ČR. 2. upr. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 233 s.
16. Nations in Transit 2014: Eurasia's Rupture with Democracy / [Habdank-Kolaczowska S., Csaky Z., Roylance T., Puddington A.]; Freedom House. 24 p. URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/NIT2014%20booklet_WEBSITE.pdf (дата звернення: 20.09.2019)

References

1. Ustawa O samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCMQFjABahUKEwiV8tyd_PTIAhUIZ3IKHcuGBIA&url=http%3A%2F%2Fisap.sejm.gov.pl%2FDownload%3Fid%3DWDU19900160095%26type%3D3&usg=AFQjCNEVfFn3qyrIj7HWb7ZR5keM6ug4FQ&sig2=v1cOPUwsCsalli9IsOqZVw (дата звернення: 13.09.2019) [in Polish]
2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. O samorządzie terytorialnym. *Dziennik Ustaw*. 1990. № 16. poz. 95. [in Polish]
3. Slobodian, T. Z. (2011) Transformatsiia vyborchoi systemy do orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Respublitsi Polshcha (Transformation of the electoral system into local self-government bodies in the Republic of Poland) : dys. ... kand.. polit. nauk : 23.00.02/ Ivano-Frankivsk, 196 s. [in Ukrainian]
4. Ustawa z dnia 20 marca 1998 r. O zmianie ustawy. Ordynacja wyborcza do rad gmin. *Dziennik Ustaw*. 1998. № 50. poz. 311. [in Polish]

5. Lendel, M. (2011) *Mistseva demokratiia u krainakh Tsentralnoi i Skhidnoi Yevropy* (Local democracy in Central and Eastern Europe): monohrafiia. Uzhhorod: Mystetska liniia. 688 s. [in Ukrainian]
6. Bairak, S. O. (2013) *Udoskonalennia zakonodavstva Respubliky Polshcha pro mistsevi vybory yak peredumova demokratyzatsii politychnoi uchasti (1990–2010 rr.)* (Improvement of the legislation of the Republic of Poland on local elections as a prerequisite for the democratization of political participation (1990-2010).). *Ekonomichnyi chasopys – XXI.KhI..* № 3-4. S. 7–9. [in Ukrainian]
7. *Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy*. Kancelaria Sejmu, 2015. 244 s. [in Polish]
8. Potapovych, S. (2015) *Polskyi dosvid v orhanizatsii vyboriv do orhaniv mistsevoho samovriaduvannia* (Polish experience in organizing local government elections.). *Materialy konferentsii «Reformuvannia zakonodavstva pro mistsevi vybory: problemy ta shliakhy vyrishennia»*, 27 liutoho 2015 r. URL: <http://www.cvu.org.ua/> (data zvernennia: 19.09.2019) [in Ukrainian]
9. Arak, P. (2015) *Poland. Nations in Transit. Democracy on the Defensive in Europe and Eurasia*. P. 477–502.
10. *Constitution of the Slovak Republic* *Súdna rada Slovenskej republiky*. URL: http://www.udnrada.gov.sk/data/files/527_constitution-of-the-slovak-republic.pdf (дата звернення: 17.09.2019)
11. *Sovremennyye izbiratelnyie sistemyi. (Modern electoral systems)* Vyip. 9 : Indoneziya, Slovakiya, Filippinyi, Horvatiya / L. M. Efimova, I. A. Rakitskaya, A. G. Orlov, K. A. Polovchenko ; [nauch. red. A. V. Ivanchenko, V. I. Lafitskiy]. M. : RTsOIT, 2014. 512 s. [in Russian]
12. *Zákon Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí* *Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky*. URL: <http://www.minv.sk/?volby-oso&subor=28297> (дата звернення: 17.09.2019)
13. Kazaz J. *Access to Electoral Rights. Slovakia* San Domenico di Fiesole: EUDO Citizenship Observatory, 2014. 20 p.
14. *Zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. Předpis č. 491/2001 Sb. Zákon online*. URL: <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-o-volbach-do-zastupitelstev-obci-a-o-zmene-nekterych-zakonu/> (дата звернення: 20.09.2019)
15. Horzinková E. *Základy organizace veřejné správy v ČR. 2. upr. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk*, 2010. 233 s.
16. *Nations in Transit 2014: Eurasia's Rupture with Democracy* / [Habdank-Kolaczowska S., Csaky Z., Roylance T., Puddington A.]; Freedom House. 24 p. URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/NIT2014%20booklet_WEBSITE.pdf (дата звернення: 20.09.2019)

Vasyl Marchuk The electoral system in the context of democratic local governments of Poland and the Slovak Republic (experience for Ukraine)

The article examines models of their electoral systems by comparing the electoral laws of Poland and the Slovak Republic. The influence of electoral systems on the democratization of local government models is reasonably argued.

In the first part of the study the regulatory framework for local government elections in Poland is analyzed. The advantages and disadvantages of the Polish local election system are outlined. Particular attention is paid to the adoption of the Electoral Code, which systematized the electoral legislation in Poland. Therefore, the evolution of the electoral model, the detailed regulation of the electoral process and the formation of transparency have led to the formation of an effective, stable, operating electoral system in Poland.

In the second part of the study the evolution of the electoral law of the Slovak Republic is observed. The author notes the differences in holding municipal elections in Slovakia and

Poland. The procedural aspects of elections in Slovakia, which are regulated by the new Electoral Code (2014), are analyzed. The author noted the combination of electoral and decentralization reform, which in general ensures a high degree of democratic self-government.

As a result, the analysis of electoral systems leads to the conclusion that their stability has a positive effect on the efficiency and sustainability of functioning of local self-government bodies. The surveyed countries (Poland and Slovakia) introduced Electoral Codes, which allowed for unification of election procedures during all types of elections.

Keywords: *electoral system, Electoral Code, local self-government, decentralization*